

„Sola fide” – egyedül hit által

„Kövessétek hitüket!” (Zsid 13,7)

A reformátorok **hívó, Isten színe előtt élő, hitvalló** emberek voltak. Megrendítő szépséggel tanúsítják ezt pl. *Kálvin János /Jean Cauvin / Johannes Calvinus (1509-1564)* alábbi sorai:

„Hálát adok Istennek azért az irgalomért, hogy engem nyomorult teremtetést a bálványozásnak mélységeiből, amelybe el voltam merülve, az evangélium világosságára kiemelt, az üdvösség tudományának részesévé tett, amire nagyon méltatlan voltam. Irgalmát megsokasította rajtam, minden bűneimmel, szegénységemmel megtört engem, amelyekért százezerszer megérdemeltem volna, hogy elvessen magától. Irgalma még többet cselekedett velem: kegyelmét kiárasztotta rám, munkámat evangéliuma igazságának terjesztésére felhasználta. Íme kijelentem, hogy én abban a hitben akarok élni és meghalni, amelyet nekem Ő adott, semmiben nincsen reményem, menedékem, csupán abban, hogy engem kegyelméből fiának fogadott, ezen alapszik minden üdvösségem. Magamhoz ölelem kegyelmét, amelyben a mi Urunk Jézus Krisztus által engem részesített, szenvedésének, halálának érdemét elfogadva, hogy minden bűnöm eltemesse. Kérem is Őt, hogy ennek a nagy Megváltónak miérettünk, szegény bűnösökért kiontott vérével engem úgy mosson, úgy tisztítson meg, hogy előtte az ő képét hordozva megjelenhessek.”¹

Amikor a **HITÜNK ISMERETE ÉS IDŐSZERŰSÉGE** sorozatba illeszkedve szolgálhatok előadással, túlnyomórészt református (régí szóhasználattal: „helvét hitvallású evangélikus”) szolgatársak között, azt gondolom, hogy Kálvin János és más, helvét irányzatú reformátorok életútjáról, tanításáról sok ismerettel bírtok. Magam, mint evangélikus-lutheránus lelkipásztor ezért inkább a lutheri reformáció forrásaiból igyekszem elétek tární azt, amit **alapvetően közösen vallunk és vallhatunk ma is**. Közben az ösztönöz hitvallástételre, és – korábbi döntések, állásfoglalások után újabb és újabb döntési helyzetekben – abban szeretnék megállni magam is, amit Pál apostol így írt le:

„Sőt most is kárnak ítélek mindent Krisztus Jézus, az én Uram ismeretének páratlan nagyságáért. Őérte kárba veszni hagytam, és szemétnak ítélek mindent, hogy Krisztust megnyerjem. Hogy kitűnjék rólam őáltala: nincsen saját igazságom a törvény alapján, hanem a Krisztusba vetett hit által van igazságom Istentől a hit alapján (καὶ εὐρεθῶ ἐν αὐτῷ, μὴ ἔχων ἐμὴν δικαιοσύνην τὴν ἐκ νόμου ἀλλὰ τὴν διὰ πίστεως Χριστοῦ, τὴν ἐκ θεοῦ δικαιοσύνην ἐπὶ τῇ πίστει), hogy megismerjem őt és feltámadása erejét, valamint a szenvedéseiben való részesedést, hasonlóná lévén az ő halálához, hogy valamiképpen eljussak a halottak közül való feltámadásra.” (Fil 3,8-11)

Ami az időszérűséget illeti: hívő életem és szolgálatom során többször adatott **status confessionis** számomra is. Ma is rendkívül aktuális az a téma, amellyel kapcsolatban közel 20 éve kellett állásfoglalást írnom, a **megigazulás** „közös értelmezéséről” szóló LVSZ-Vatikán Nyilatkozat kapcsán: erre még visszatérek.

1 **Válogatás Kálvin János műveiből** (összeállította *Dr. Bolyki János*) – Református Zsinati Iroda Sajtóosztálya Budapest, 1980; 10-11. oldal

Amit pedig bő tíz évvel ezelőtt egy ilyen helyzetben – megadott kérdésekre válaszolva – leírhattam, alább a lábjegyzetben közlöm.²

„Figyeljetek életük végére” (Zsid 13,7)

Az igazi hitnek állhatatosságban kell valódinak bizonyulnia. Az **Úr Jézus** ezt mondja: „Légy hív mind halálig, és néked adom az életnek koronáját” – γίνου πιστὸς ἄχρι θανάτου, καὶ δώσω σοι τὸν στέφανον τῆς ζωῆς. (Jel 2,10b / Károli - görög). A πιστὸς szó egyszerre jelenti azt, hogy **hívő** és azt, hogy **hű**!

Luther Márton / Martin Luther (1483-1546) – akinek 95 tételét **Isten a reformáció 500 évvel ezelőtti indulásában** döntő jelentőségűvé tette – 1546. február 18-ra virradó éjjel halt meg. Az utolsó óráiról szóló beszámolóknak a mostani teológiai konferencia programját meghatározó ige fényében is különös jelentősége van. *Justus Jonas* 1546. február 18-i, ill. *Michael Coelius* február 20-i leveleiből tudhatunk meg fontos részleteket. Coelius írta a következőket:

„Amikor az egyik orvos gyógyszerrel adott neki, ezt mondta: Hálát adok neked Istenem, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyjának, hogy kinyilatkoztattad előttem a Te drága Fiadat, akiben én hittem, akit én szerettem, akit prédikáltam, akiről bizonyosságot tettem és akit dicsőítettem. Uram, Jézus Krisztusom, Neked ajánlom lelkemet. Óh mennyei Atyám, tudom, hogyha el is szakadok e testtől, Tenálad örökké fogok élni. Úgy szerette Isten a világot, hogy az ő

2 Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség Levéltára (Iktatott levelek): 72/2006.sz. irat, Hajdú-Szabolcsi Evangélikus Egyházkerület Fórumának (jelöltek bemutatkozása, 2006. március 14.) – írta: *Adámi László*

Lásd még: <http://web.t-online.hu/garainyh/6/6-8.html>

1. Néhány mondat hitrejutásáról

Diósjenőn születtem, 1955. május 12-én, s a nógrádi evangélikus templomban kereszteltek meg 1955. Pünkösdjén. Szórványban élő evangélikus család voltunk. Kisgyermek koromban rengeteg római katolikus hatás ért, első sorban szeretett apai nagymamámon keresztül; de tőle hallottam Jézusról is. Családunk vallásossága a hamis „Mária”-kultuszon kívül más babonás-okkult elemekkel is terhelt volt. Istennek azonban úgy tetszett az Ő nagy irgalmából, hogy általános iskolás koromtól a dunakeszi evangélikus gyülekezetben nevelkedve sok mindent megismerjek a Bibliából, s konfirmációm után sem maradtam el a gyülekezetből. Az első komolyabb döntésre 15 és fél éves koromban Mt 10,33 igéjével ösztökélt Isten: féltem attól, hogy Jézus Krisztusnak meg kelljen tagadnia engem, ha én megtagadom Őt, - és így inkább kiléptem a KISZ-ből. A hitre és a szolgálatra való elhívásomat ilyen igékkel készítette az Úr: „**Eljegyezlek téged magamnak...**” (Hós 2,18/Károli ford.) és „**Nem ti választottatok engem...**” (Jn 15,16). Amikor érettségi után – visszavonva jelentkezésemet a Műszaki Egyetemről – jelentkeztem az Evangélikus Teológiai Akadémiára, Pietilá: „**A bűn mardosása és az Isten békessége**” c. könyve volt **Isten eszköze** abban, hogy lelkésem előtti személyes bűnvallásban – 1973. júliusában – **kitárjam szívemet az Úr Jézus befogadására**. Hívó életem első időszakát még nagyon leterhelték ördögi kényszerszorgalmak gyötrései, de Jézus Krisztus nem engedett ki a markából!

2. Mit jelent a Szentírás személyes életében?

Ez elválaszthatatlan attól, hogy mit jelent szolgálatomban is. A Szentlélektől ihletett Írásoknak minden részlete az Úr Jézus Krisztusban, Isten testté lett Igéjében, a megfeszített, föltámadott és eljövendő Megváltóban nyeri el értelmét: és így abszolút tekintély számomra. **Azért hiszek az Írásnak, mert Jézus Krisztusnak hiszek!** Ő mondja ki ezt a megfellebbezhetetlen tételt: „az Írást nem lehet érvénytelenné tenni / fel nem bontható” (Jn 10,35). Az Ő szavára várok, miközben a Szentírást olvasom és kutatom, vagy családomban együtt olvassuk nap mint nap. Mennyiszer tette Szentlelke által elevenné és személyesen nekem/nekünk szólóvá az olvasott ígét az Úr! Eligazított és helyre igazított, megvigasztalt és nem engedett megalkudni, leleplezett és bocsánatával magához vont: egyszóval éltet... Szolgálatomban is arra van szükségem, hogy a megértett ige, mint az Úr mondanivalója, éljen bennem. (Miközben egyáltalán nem becsülöm le a történelmi, nyelvészeti, irodalmi stb. ismeretek fontosságát a Szentírás helyes megértésével kapcsolatosan, rá kell mutatnom, hogy a hitetlenség előfeltevéseit és sablonjait – sokszor kimondatlanul – alkalmazó ún. „tudományosság” éppen a valódi belső történelmi, üdvőtörténelmi összefüggéseket „nyírja ki” a Szentírásból, hogy az Isten igéjében meglévő harmonikus egységet helyettesítse a saját gondolatsémáival... A Bibliát jól érteni csak úgy lehet, ha kérem és engedem, hogy az Úr Jézus maga nyissa meg erre az értelmemet. – Vö. Lk 24,44-48.)

A lelkészi eskümben vállalt kijelentés számomra nem formális, illendőségből elmondott szöveg csupán, nem egy régi, üres csigahéj, hanem állandó eleven elkötelezés: „**az Úr Jézus Krisztus evangéliumát a teljes Szentírás szerint, egyházunk hitvallásai értelmében tisztán és igazán hirdetem**”.

egyszülött Fiát adta, hogy mindenki, aki benne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen. – Továbbá ezt mondta: Van Istenünk, aki megsegít és Urunk, aki a haláltól megment. – Amikor pedig érezte, hogy a vég közel van, háromszor így szólt: Atyám, a Te kezeidbe ajánlom lelkemet. Végezetül pedig: Békességben és szívesen távozom. Áldjon meg az Isten mindnyájatokat. Ezután elhallgatott. Felráztuk őt s Jónás doktor és én hangosan azt mondtuk: **Tisztelendő Atyám, a mi Urunk Jézus Krisztusban való hitben hal-e meg és az ő nevében hirdetett tanítását vallja-e?** – Igen – felelte s jobb oldalára fordulva, negyedórai alvásba kezdett. ... Amint negyedórával hajnali három előtt a szemébe világítottunk, mély lélegzetet vett és ezzel szelíden teljes csendben, nagy türelemmel kilehelte lelkét.”³

Íme, a reformátor halálos ágyán is megmutatkozhatott annak **az „Istentől született”** (vö. 1Jn 5,4-5!), **egyedül Krisztusba kapaszkodó hitnek az ereje**, amelyről a Kis Kátéban (1529), az Apostoli Hitvallás 3. hitágazatát magyarázva így vallott:

„Hiszem, hogy saját eszemmel és erőmmel nem tudnék Jézus Krisztusban, az én Uramban hinni, sem Őhozzá eljutni, hanem a Szentlélek hívott el engem az evangélium által, Ő világosított meg ajándékaival, Ő szentelt meg és tartott meg az igaz hitben, ahogyan a földön élő egész egyházat is elhívja, gyűjti, megvilágosítja, megszenteli és Jézus Krisztusnál megtartja az egy igaz hitben. Ebben az egyházban nekem és minden hívőnek naponként minden bűnt bőséggel megbocsát, az ítélet napján engem és minden holtat feltámaszt és nekem minden Krisztusban hívővel együtt örök életet ad. Ez így igaz!”⁴

„A hit Krisztusra tekint” (Ev. Énekeskönyv 320,1)

A hit általi megigazulás, a Krisztusban hit által adatott üdvösség két csodálatos páli ígéje hadd álljon itt mindenekelőtt:

„Mivel tehát megigazultunk hit által, békességünk van Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által. Őáltala kaptuk hitben a szabad utat ahhoz a kegyelemhez, amelyben vagyunk, és dicsekszünk azzal a reménységgel is, hogy részesülünk az Isten dicsőségében... Ha tehát már most megigazított minket az Ő vére által, még inkább meg fog menteni minket a haragtól. Mert ha akkor, mikor ellenségei voltunk, megbékéltetett minket az Isten önmagával Fia halála által, akkor miután megbékéltettünk, még inkább üdvözíteni fog élete által” (Róm 5,1-2.9-10).

„Hiszen kegyelemből van üdvösségetek a hit által, és ez nem töletek van: Isten ajándéka ez; nem cselekedetekért, hogy senki se dicsekedjék. Mert az ő alkotása vagyunk, akiket Krisztus Jézusban jó cselekedetekre teremtett, amelyeket előre elkészített Isten, hogy azok szerint éljünk.” Az eredeti szöveg: τῇ γὰρ χάριτί ἐστε σεσωσμένοι (Pass.part.perf.!) – **vagyatok megmentettek / üdvözítettek!!!** – διὰ πίστεως· καὶ τοῦτο οὐκ ἐξ ὑμῶν, θεοῦ τὸ δῶρον· οὐκ ἐξ ἔργων, ἵνα μὴ τις καυχήσῃται. αὐτοῦ γὰρ ἐσμεν ποίημα, κτισθέντες ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς οἷς προητοίμασεν ὁ θεὸς ἵνα ἐν αὐτοῖς περιπατήσωμεν. (Ef 2,8-10)

Ezt az **egyedül Krisztusra tekintő, hálás bizonyossággal teli, Istent dicsőítő hitet** veszítette el félelmetes mértékben a középkori, pápista „katolicizmus”. És ezt **adta vissza Isten a reformációban**, Luther és a többi reformátor személyes életében, hitvalló, küzdelmet és szenvedést vállaló, állhatatos tanúságtételében – számunkra is!

3 *Virág Jenő: Dr. Luther Márton önmagáról* – OLBK Budapest, 1991³; 182-183. oldal (kiemelés tőlem – AL)

4 **Doktor Luther Márton Kis Kátéja** 512, in: Konkordia Könyv, Az Evangélikus Egyház Hitvallási Iratai II. – Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály Budapest, 1957; 60. oldal (kiemelés tőlem – AL)

Hogyan jutott el Luther erre a hitre? A thüringiai Möhrából származó, egyszerű (bányász-)szülők gyermekeként 1483. november 10-én született Eislebenben. Gyermekek- és ifjú korát (Mansfeld, Magdeburg, Eisenach, majd Erfurt) a **középkori szellemi-lelki megkötöttségek** egész szövevénye határozta meg. Ő maga később így írt erről:

„Mindennek oka pedig az volt, hogy az evangéliumi tudomány és a Krisztusról szóló igaz vigasztalás a szószéken elhomályosult, sőt elaludt és senki nem ismerte többé a hitről szóló tant, melynél fogva a Szentírás nekünk a Krisztus érdeméért, kegyelemből, de nem saját érdemünk folytán, bűneinknek bocsánatát igéri; hanem igenis a pápa prédikációi odajuttattak bennünket, hogy a Krisztustól halálosan féltünk, mert azok nem az ő kegyelmének és vigasztalásának reményét csepegtették a szivekbe, hanem inkább őt, mint haragos és rettenetes bírót állították elénk, akinél senki kegyelmet nem nyer, hacsak annyi jócselekedetet és önszentséget nem mutathat be előtte, a mennyi bűneinek ellensúlyozására szükséges, – vagy az ő anyjának, Máriának és egyéb szenteknek közbenjáró könyörgésével nem dicsekedhetik. Mert én magam is egyike voltam azoknak, a kik a Szűz Máriához imádkoznak, hogy ő legyen szószólónk és kiengesztelőnk a Krisztussal, mint szigorú bíróval szemben; amint hogy általában nyilvánosan minden templomban alig tanítottak, olvastak és énekeltek mást, mint eme bálványimádást...”⁵

Ezek a **félelmek és hiedelmek** álltak **fogadalma** mögött is, amikor egy rettenetes viharban szent Annához, a „bányászok védőszentjéhez” fohászkodott, azzal az ígérettel, hogy szerzetes lesz. Bár másnap már megbánta, de a fogadalomnak eleget kellett tenni: 1505. július 17-én bevonult az ágostonrendi szerzetesek erfurti kolostorába. Luther – visszatekintve arra az időszakra, **amikor még nem ragyogott föl szívében Krisztus világossága** – így fogalmazta meg azt, ami őt gyötörte:

„A kolostorban nem törődtem sem asszonnyal, sem vagyonnal, hanem **amiatt remegtem és vergődött a lelkem, hogy miképp lesz hozzám kegyelmes az Isten.**”⁶

Miközben minden igyekezetével arra törekedett, hogy a legjobb szerzetes legyen, a legrettenetesebb gyötrelmekbe jutott:

„Én súlyosabb szenvedéseket állottam ki a szerzetességben virrasztásaimmal, böjtjeimmel stb., mint bárki azok közül, akik ma követnek engem. Szinte eszelősen és betegesen rabja voltam a régi babonának, testem és egészségem nagy kárára. Az éjszakákat átvirrasztottam, böjtöltem, imádkoztam, korbácsoltam és kínoztam testemet, hogy az engedelmesség parancsát betöltssem, és tisztaságban éljek. Télen majdnem megfagytam a miséken. Ilyen balgatagon akartuk testünket legyőzni a túlzásba vitt virrasztásokkal és fagyoskodással... Elvakultságomban nem ismertem Isten akaratát, mely szerint testemet gondoznom kellett volna, és nem lett volna szabad az önkínzásba bizakodnom. ... A legszigorúbb télben is csupán egy ócska csuha volt rajtam, úgyhogy majd megfagytam. Én, dr. Luther Márton, bizony megöltem volna magamat, ha nem jelent volna meg az evangélium világossága. Bizonyos, hogy én minden erőm latba vetésével törekedtem arra, hogy saját jócselekedeteim révén nyerjem el az Isten előtti igazságot. Ezért nem ettem, nem ittam s nem aludtam. Másoknak nem volt nyugtalan a lelkiismeretük s nem gyötörték magukat ilyen borzalmasan. Én azonban rettegettem a haragvó Isten ítéletének a napjától és a kárhozattól. Azért mindenfelé segítséget kerestem, segítségül hívtam Máriát és szent Kristófot. De minél többet fáradoztam, annál inkább bálványimádóvá lettem. Krisztust nem láthattam, mert a skolasztikusok arra tanítottak, hogy bűnbocsánatot és üdvösséget egyedül saját jócselekedeteink révén remélhetünk.”⁷

5 **Házi kincstár.** Dr. Luther Márton vasárnapi és ünnepi egyházi beszédei..., ford. Zábrák Dénes, 21-22. oldal

6 *Virág Jenő:* id. mű; 55-56. oldal (kiemelés tőlem – AL)

7 *Virág Jenő:* id. mű; 66-67. oldal

Vergődéseire és az egyszer csak mindent megváltoztató **fordulatra** így tekint vissza később:

„Hosszú időn át tévelyegtem és nem tudtam, hol is vagyok. Tudtam ugyan valamit, és mégsem tudtam, mi is az, míg bele nem ütköztem a római levél 1. részének 17. versébe: »Az igaz ember hitből él.« ...

Valami egészen különös égő vágyakozás fogott el, hogy Pál apostol római levelét megértem.

Ennek azonban akadálya volt. ...

Ez mindaddig tartott, míg végül hosszú napokon és éjszakákon át tépelődve, Isten kegyelméből az igék belső összefüggésére fordítottam figyelmemet. Éspedig: »Istennek igazsága jelentetik ki abban..., miképpen meg van írva: Az igaz ember pedig hitből él.« Ekkor Isten igazságát úgy kezdtem értelmezni, mint azt az igazságot, melyben az igaz ember Isten ajándékozása folytán él, mégpedig hitből. **Most kezdtem megérteni**, hogy ennek az igének: az evangéliumban Isten igazsága jelentetik ki, az az értelme, hogy ti. **ez az igazság elfogadott (passiv) igazság, mellyel minket a kegyelmes Isten igazzá tesz a hit által, amint megíratott: »Az igaz ember hitből él«.** Ekkor úgy éreztem, mintha teljesen újjászülettem volna s mintha tárt kapukon át magába az Édenkertbe léptem volna be. Erre előttem az egész Szentírás más értelmet nyert. Ezután emlékezetből átfutottam az egész Szentírást és egyéb kifejezésekből is összegyűjtöttem az idevágó igéket. Így pl. »Isten munkája«, ti. az a munka, amit Isten véghezvisz bennünk; »Isten ereje«, mellyel ő minket megerősít; »Isten bölcsessége«, mellyel ő minket bölcsékké tesz; »Isten erőssége«, »Isten üdvössége«, »Isten dicsősége«.

Amennyire előzőleg az »Isten igazsága« kifejezést gyűlöltem, annyira nagy lett most az a szeretet, mellyel ezt az én legkedvesebb igémet magasztaltam. Így Pál apostolnak ez a mondása számomra valóban az Édenkert kapujává lett. Később olvastam Augustinusnak a »Lélek és betű« című könyvét, melyben váramozásom ellenére azt találtam, hogy »Isten igazságát« ő is hasonlóan értelmezi, ti. annak az igazságnak, mellyel Isten ruház fel bennünket, amikor megigazít minket. ...»⁸

Történészek vitatják, pontosan mikor is volt Luthernek ez a „**toronyélménye**”, amikor fölragyogott neki a **megigazító kegyelem**, és – azt mondhatjuk – **hitre jutott**. Mindenesetre ő maga számolt be több alkalommal is erről, megmutatva a kolostor toronyszobácskáját is, ahol heteken keresztül vívódott (már mint Rómát is megjárt wittenbergi egyetemi tanár, a Szentírás professzora), míg áttört kárhozat-félelmének rettenetén Krisztus világossága.

Bizonyos, hogy **a reformáció indulása előtti években már erről a hit általi igazságról** tanít és vall, amint jól tükrözi ezt az a levele is, amit 1516. április 8-án írt egy szerzetestársának:

„A mi korunkban sok embert valami tüzes vakmerőség kísért, kiváltképpen az olyanokat, akik minden erejükből arra törekszenek, hogy igazak és erényesek legyenek. Csak az Isten igazságát nem ismerik, amit Krisztusban bőséggel és ingyen kapunk. Ők saját erejükből törekszenek jó cselekedetekre mindaddig, míg meg nem bizonyosodnak afelől, hogy most már erényeik és érdemeik díszruhájában megállhatnak Isten előtt – holott ez lehetetlen. Nálunk te is ebben a hitben éltél, vagy sokkal inkább: ebben a tévelygésben. Én is benne voltam, most már azonban harcolok e tévhit ellen. Harcom még nem ért véget. Azért kedves

8 Virág Jenő: id. mű; 72-75. oldal (válogatott részletek; kiemelés tőlem – AL).

Vö.: Gritsch, Eric W.: **Isten udvari bolondja** Luther Márton korunk perspektívájából – Luther Kiadó Budapest, 2006 (ford.: Böröcz Enikő); 37. oldalon idézi más fordításban; pl. az „Ekkor úgy éreztem, mintha ...” kezdetű mondat így található: „**Itt éreztem, hogy teljesen újjászülettem, és magába a paradicsomba léptem be a nyitott kapukon át.**” Részletesen megjelöli a forrást is a ⁴⁸ sz. lábjegyzetben: Előszó Luther latin írásainak teljes kiadásához (Vorrede Luthers zum ersten Band der Gesamtausgabe seiner lateinischen Schriften), 1545. WA 54: 185.13-186.16. LW 34:336-37.

testvérem, ismerd meg Krisztust, mégpedig a megfeszített Krisztust. Magasztald őt és kétségbeesvén magad felett így kiáltás hozzá: **»Úr Jézus, te vagy az én igazságom, én meg a te bűnöd vagyok. Magadra vetted az enyémet és nekem ajándékoztad a tiédet. Olyanná lettél, amilyen nem voltál s olyanná tettél, amilyen nem voltam.«** ... Erre az ő szeretetére gondolj lankadatlanul s akkor megtapasztalod az ő mindennél kedvesebb vigasztalását. Mert ha nekünk saját fáradozásunk és szenvedésünk útján kellene elérnünk lelkiismeretünk megnyugvását, – akkor ő miért halt volna meg? Azért hát **csakis Krisztusban, a magad és cselekedeteid felett való bizakodó kétségbeesés útján találsz majd békességet.**”⁹

„Megigazulván azért hit által” (Róm 5,1)

A **reformáció** alapvető témája – bár konkrétan a búcsúcédulákkal kapcsolatos visszaélések váltották ki elindulását – szükségképpen a **megigazulás** lett, amely **egyedül** a megfeszített és föltámadott **Úr Jézus Krisztusban, egyedül Isten** fölfoghatatlan **kegyelméből, egyedül a Szentlélek** által ébresztett **Krisztus-hitben** lehet a miénk; és csakis úgy, ahogyan **egyedül a Szentírásból** ismerhetjük meg ennek titkát!

Ez a **megigazulás egyet jelent a bűnbocsánattal** – és így az **üdvösséggel**! A klasszikus evangélikus dogmatika ezt a reformátori meggyőződést fogalmazta meg, Luthertől fogva abban a mondatban, hogy a hit által való megigazulás olyan hittétel, „amelyen áll vagy bukik az egyház” (articulus stantis et cadentis ecclesiae).

A megigazulásban Isten a Szentlelke által **hitre** ébresztett bűnösnek **Krisztus tökéletes igazságát** ajándékozza oda merő kegyelemből, egészen. Ez a megigazulás **nem folyamat** (a vele együtt járó megszentelődés viszont folyamat is kell, hogy legyen!), hanem **az új élet kiindulópontja**. Azt is fontos megértenünk, hogy **Krisztus igazsága soha, semmiképpen nem válik** (tőle független) „**saját igazságunkká**”. Ehhez kell ma is ragaszkodnunk, minden kompromisszum nélkül! A megigazulás tehát **Isten fölmentő, megszabadító ítélete** ránk vonatkozóan, annak alapján, hogy helyettünk és értünk **az Úr Jézus Krisztus elhordozta bűneink kárhoztatását a kereszten, Isten pedig igazolta a feltámadásában Őt** és azt, hogy **elfogadta Fiának engesztelő áldozatát** („halálra adatott bűneinkért, és feltámasztatott megigazulásunkért” – Róm 4,25). Az Isten bűnbocsátó kegyelméből, hit által nekünk tulajdonított „megigazultság” **tökéletes, perfekt!**¹⁰ Ennek a másik oldala pedig az, hogy **Isten nem tulajdonítja nekünk a bűneinket** (vö. 2Kor 5,19)!

Íme, az egyik klasszikus ige erről a hit általi igazságról **Pál apostol Római leveléből**: „Hiszen azt tartjuk, hogy hit által igazul meg az ember, a törvény cselekvésétől függetlenül.” (Róm 3,28) – Ezt fordítja így németre Luther: **„allein durch den Glauben”!** Az eredeti szövegben ez áll: λογίζομεθα γὰρ δικαιούσθαι πίστει ἄνθρωπον χωρὶς ἔργων νόμου. Betű szerint nincs benne az „egyedül” szó (ezzel kritizálják Luthert a római egyház részéről), de **a szöveg értelméből következik ez a kizárólagosság!**

Rámutat erre *Philipp Melancthon* (1497-1560) is az Ágostai Hitvallás Apológiájában:

„Némelyek fennakadnak az »**egyedül**« szócskán. Pedig Pál apostol is így beszél: azt tartjuk, hogy az ember hit által igazul meg, nem cselekedetekből (Rm 3,28); hasonlóképpen Ef 2,8-9: »Ez nem töletek van, Isten ajándéka ez; nem cselekedetekből, hogy senki ne kérkedjék«.

⁹ *Virág Jenő*: id. mű; 84-85. oldal (kiemelés tőlem – AL)

¹⁰ Így olvassuk **az Úr Jézus megállapítását** a bűnös voltát megvalló, Isten kiengesztelődését kérő vámszedőről: „Mondom nektek, ez megigazulva ment haza” – λέγω ὑμῖν, κατέβη οὗτος δεδικαιωμένος (Pass.part.perf.!) εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ (Lk 18,14).

Ugyancsak Rm 3,24: »Megigazulván ingyen[«]. Akinek nem tetszik a kirekesztő »egyedül« szócska, az törölje Pál apostolnak ezeket a kirekesztő kifejezéseit is: »Ingyen«, »nem cselekedetekből«, »ajándék« stb. Hiszen ezek is kirekesztő értelműek. Mi ezzel **az érdem gondolatát rekesztjük ki**. De nem rekesztjük ki az ígét vagy a szentségeket, amint ellenfeleink rágalmaznak. Hiszen előbb azt mondtuk, hogy **a hit az igéből támad**; így mi inkább sokkal nagyobb tisztességgel illetjük az ige szolgálatát. A szeretetnek és a jó cselekedeteknek ugyancsak követniük kell a hitet. Így hát nem abban az értelemben rekesztjük ki ezeket, hogy ne kövessék a hitet, hanem a szeretet vagy cselekedetek érdemszerző erejében való bizakodást kell a megigazulásból kirekeszteni. ...

A bűnbocsánat elnyerése egyet jelent a megigazulással, e szerint a hely szerint: Boldogok, akiknek bűneik megbocsáttattak (Zsolt 32,1). **Egyedül a Krisztusban való hittel, nem a szeretet által, nem is a szeretet vagy jó cselekedetek miatt nyerjük el a bűnbocsánatot**, bár a szeretet nyomon követi a hitet. Tehát **egyedül hit által igazulunk meg**, úgy értve a megigazulást, hogy **a bűnös igazzá lesz, vagyis újjászületik**.¹¹

Melanchthon a Római levélnek arra a szakaszára épít érvelésében, amelyben Pál apostol összekapcsolja Ábrahám és Dávid történetét. Igen, **Ábrámról** (majd Istentől kapott nevén Ábrahámról) olvassuk az Ószövetségben ezt a kijelentést, amivel az apostol bizonyítja, amit ír:

„És hitt az Úrnak, és tulajdonítták az önéki igazságnak” – וְהֶאֱמַן בִּיהוָה וַיַּחְשְׁבֶהָ לוֹ צֶדֶקָה (1Móz 15,6 / Károli - héber).¹² A „**hitt**” – הֵאֱמַן : Hi. Perf. az אמן gyökből – szó egyébként itt fordul elő **első** alkalommal a Szentírásban! (Az LXX szinte mindig a πιστεύω szóval fordítja ezt az igealakot.) Idézem Pált:

„Ha ugyanis Ábrahám cselekedetekből igazult meg, akkor van mivel dicsekednie, de nem Isten előtt. De mit mond az Írás? »Hitt Ábrahám az Istennek, és Isten ezt számította be neki igazságnak.« Aki fáradozik, annak a bért nem kegyelemből számítják, hanem azért, mert tartoznak vele. Aki pedig nem fáradozik, hanem hisz abban, aki megigazítja az istentelent, annak a hite számít igazságnak. Ahogyan Dávid is azt az embert mondja boldognak, akinek az Isten cselekedetek nélkül tulajdonít igazságot: »Boldogok, akiknek megbocsáttattak törvényszegéseik, és akiknek elfedeztetek bűneik. Boldog az az ember, akinek az Úr nem tulajdonít bűnt. «” (Róm 4,2-8)

A hit és a megigazulás összefüggése, a hit „beszámítása” (vö. Róm 4,5 – πιστεύοντι δὲ ἐπὶ τὸν δικαιοῦντα τὸν ἁσεβῆ, λογίζεται ἡ πίστις αὐτοῦ εἰς δικαιοσύνην) kapcsán (ifjabb) *Próhle Károly* professzorunk (Evangélikus Teológiai Akadémia => Evangélikus Hittudományi Egyetem, Budapest) ezt írta egyik cikkében:

„Hiányos és hamis volna a kép, ha nem beszélénk arról, hogy mit jelent a hit a megigazulásban, hiszen a vita a hit értelmezése és jelentősége körül éleződött ki. Melanchton nem győzi hangsúlyozni, hogy a hit bizalom: bizalom Isten iránt, aki Krisztus által megmutatta emberszeretetét. Ezért a hit mint Isten iránti bizalom, nem is lehet az ember teljesítménye, nem is lehet érdemszerző ereje, hiszen nem az ember hozza létre, hanem Isten ébreszti az emberben, az ember felé fordulásával, kegyelmével, szeretetével.

11 **Az Ágostai Hitvallás Apológiája**, IV. cikk, 73-74.76-78. (kiemelés tőlem – AL) in: Konkordia Könyv, Az Evangélikus Egyház Hitvallási Iratai I. – Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály Budapest, 1957; 94-95. oldal

12 A „saját igazsággal”, ti. amikor az ember „tulajdonít” magának igazságot és azt gondolja, hogy teljesítményével, „érdemével” igazolhatja magát, már az Ószövetség is radikálisan leszámol. Ezt olvassuk pl. Ézsaiásnál: „Mindnyájan olyanok lettünk, mint a tisztátalanok, minden igazságunk olyan, mint a szennyes ruha. Elhervadunk mindnyájan, mint a falevél, bűneink elsodornak bennünket, mint a szél.” (Ézs 64,5) Isten szabadító, üdvözítő kegyelmére viszont – amelyet a Felkent / Krisztus hoz, akin „az ÚRnak Lelke nyugszik” (vö. Ézs 61,1) – így válaszol a hívő szív: „Nagy örömöm telik az ÚRban, víg örömmre indít Istenem, mert az üdvösség ruhájába öltöztetett, az igazság palástját terítette rám” – מְעִיל צֶדֶקָה יְעֻזֵּנִי (Ézs 61,10a).

Így tartozik össze a »kegyelemből Krisztusért« és a »hit által«, mint az Isten és az ember közötti új bizalmi viszony két oldala. A hit ilyen értelmezésével egyszerre megvilágosodik a hit által való megigazulásnak az a kettős értelme, amely megtalálható a Szentírásban, és amire Melancthon is hivatkozik: hogy Isten az embert hit által igazzá teszi, és hitéért igaznak fogadja el. A kettő ugyanis egyetlen valóságnak, egyetlen folyamatnak a leírása. Mert az ember akkor »igaz« az Isten előtt, vagyis akkor van igaz viszonyban Istennel, ha bíz benne. Amikor tehát Isten hitet ébreszt az emberben kegyelmének bizonyosságával Krisztus által, akkor ezzel a bizalommal igazzá teszi az embert Isten előtt, és ezt a bizalmat, vagyis hitet fogadja el igazsággul, mert valóban az. Így igazul meg az ember Isten előtt hit által.»¹³

Mindenesetre a „megigazulást szerző hit” tekintetében a kiváló evangélikus dogmatikus (idősebb) *Pröhle Károly* és a történelmi kálvinizmus tekintélyes képviselője, *Sebestyén Jenő*¹⁴ egyképpen hangsúlyozzák, hogy az Isten előtti megigazulásunk, megigazíttatásunk **nem „propter fidem”** (a hit miatt), **hanem „per fidem”** (a hit által) történik! *Pröhle* professzort idézem:

„Istenhez való viszonyunk helyreigazodását *egyedül* Isten kegyelmének, a kinyilatkoztatás-történet síkján Jézus Krisztus megváltói művének, a lelki élet síkján a Szentléleknek köszönhetjük. Ez **az isteni kegyelem egyedülhatóságáról** szóló tanítás, mely elvileg kizárja azt, hogy a természetes emberi akaratsnak bármi részt tulajdonítsunk Istenhez való viszonyunk helyreigazodásában. ...

Az evangéliumi hit maga, mint a Szentlélek műve mibennünk, élénken tiltakozik nemcsak az ellen, hogy a synergizmus módjára mégis valamikép az ember dolgának tekintsük, hanem az ellen is, hogy Isten megigazító ítéletének *alapjává* vagy *okává* minősítsük. Isten megigazító ítéletének egyedüli alapja Jézus Krisztus megváltói érdeme, végső elemzés szerint a mennyei Atya minden emberi értelmet meghaladó, csodálatos kegyelmessége, az isteni örök szent szeretet. **A hit nem előidéző oka Isten megigazító ítéletének**, mert ezen a réven megint csak Isten kerülne függésbe attól, ami az emberben van, tehát az embertől, hanem a hit csak el- és befogadó lelki szerv (»organon léptikon«), **lelkünknek a Szentlélek hatása alatt létrejövő feltárulása Isten felé**, mert csak így tudjuk az ő megbocsátó, megigazító kegyelmét el- és befogadni, elsajátítani. Ezt akarták kifejezni régi dogmatikusaink, amikor hangsúlyozták, hogy »non *propter*, sed *per* fidem justificamur« , nem a hit *miatt*, hanem a hit *által* igazulunk meg Isten ítéletében.»¹⁵

Dr. Nagy Gyula pontos megfogalmazása is hadd álljon itt: „... a megigazulásban, Isten és a bűnös között semmi másnak nincs helye az ember részéről, egyedül csak a teljesen Krisztus érdemére, Isten kegyelmére hagyatkozó **fiduciális hitnek**, amelyet az evangélium kelt bennünk.»¹⁶

„Szívvel hiszünk az igazságra, szájjal teszünk pedig vallást az idvességre” (Róm 10,10)

A **hit „születésére”** nézve a reformátorok egybehangzóan vallják a **„külső ige”** megkerülhetetlen fontosságát és a **Szentlélek hitet teremtő** munkálkodását, úgy, amint Pál

13 *Pröhle Károly*: „... ingyen kegyelemből, Krisztusért, hit által...”, in: EVANGÉLIKUS NAPTÁR AZ 1980. ÉVRE –Magyarországi Evangélikus Egyház Sajtóosztálya Budapest; 22-24. oldal

14 Vö. *Dr. Sebestyén Jenő*: **REFORMÁTUS DOGMATIKA** Harmadik kötet – Budapesti Ref. Theol. Akadémia Kurzustára; 27. oldal

15 *Pröhle Károly*: **A HIT VILÁGA** Bevezetés a keresztyén hittanba – Harangszó Győr, 1948.; 306. és 318. oldal (kiemelés tőlem – AL)

16 *Dr. Nagy Gyula*: **Teológiai etika** c. jegyzet – Budapest, 1959-1960.; 118. oldal (kiemelés tőlem – AL)

apostol ír erről:

„A hit tehát hallásból van, a hallás pedig a Krisztus beszéde által” – görögül: ἄρα ἡ πίστις ἐξ ἀκοῆς, ἡ δὲ ἀκοὴ διὰ ῥήματος Χριστοῦ (Róm 10,17). Amikor az apostol itt az ἀκοή szót használja, visszautal az előbb idézett ézsaiási ígére: „Uram, ki hitt a mi beszédünknek?” – Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; (Róm 10,16b - görögül is). Pontosabban így kellene fordítani tehát: „Uram, ki hitt a »hallásunknak«?” – vagyis annak, amit hallottunk! Pál szabatosan idézi egyébként Ézsaiás héber szövegét: וְיִשְׁמְעוּ מִן הַמִּצְוָה (Ézs 53,1a). Az ἀκοή itt a ἡμῶν héber szónak felel meg pontosan. A **hallott** üzenet **szíven talál**, s a **Szentlélek által Krisztus szavát, személyes, hozzánk szóló beszédét halljuk meg** benne (ῥῆμα Χριστοῦ): az **élő, igaz hit** csakis ebből születik, s ennek a hitnek a fő vonása valóban a **bizalom** (latin: fiducia).

Az eddig leírtak után hadd álljanak itt a legfontosabb reformátori hitvallási szövegek, a XVI. századból, mind a lutheri, mind a helvét reformáció vonaláról!

ÁGOSTAI HITVALLÁS (CONFESSIO AUGUSTANA – 1530):

IV. A MEGIGAZULÁS

Tanítják továbbá, hogy az emberek nem igazulhatnak meg Isten színe előtt a saját erejükből, tulajdon érdemeik vagy cselekedeteik alapján; hanem ingyen, Krisztusért, hit által igazulnak meg, ha hiszik, hogy (Isten) kegyelmébe fogadja őket és megbocsátja bűneiket a Krisztusért, aki halálával elégtételt adott bűneinkért. Ezt a hitet számítja be Isten, előtte érvényes igazsággul. Római levél 3. és 4. fejezete.

V. AZ EGYHÁZI SZOLGÁLAT

Isten azért rendelte az evangéliumhirdetésnek és szentségkiosztásnak szolgálatát, hogy erre a hitre eljussunk. Mert az ígén és szentségeken mint közvetítő eszközökön keresztül kapjuk a Szentlélek ajándékát. Ő támaszt hitet – ahol és amikor Istennek tetszik – azokban, akik hallják az evangéliumot: azt tudniillik, hogy Isten nem érdemeink miatt, hanem a Krisztusért igaznak fogadja el azokat, akik hiszik, hogy Krisztusért kegyelmet nyernek. „Hogy a Lélek ígéretét elnyerjük hit által”, Gal 3,14. ...

VI. AZ ÚJ ENGEDELMESSÉG

Tanítják továbbá, hogy ennek a hitnek jó gyümölcsöket kell teremnie. Az Isten parancsolatába foglalt jó cselekedeteket azért kell megtennünk, mivel Isten ezt kívánja; nem pedig abban bizakodva, hogy ezekkel a cselekedetekkel lehetünk Isten színe előtt érdemessé a megigazulásra. Mert a bűnbocsánatot és megigazulást hittel ragadjuk meg. Ezt Krisztus szava is bizonyítja: Ha mindezeket megcselekedtétok, mondjátok: haszontalan szolgák vagyunk (Lk 17,10). Ugyanezt tanítják a régi egyházi írók. Ambrosius így szól: „Isten azt végezte, hogy aki Krisztusban hisz, az üdvözülni, és cselekedet nélkül, egyedül hittel, ingyen nyeri el a bűnök bocsánatát.”¹⁷

CONFESSIO PENTAPOLITANA (ÖTVÁROSI HITVALLÁS – 1549):

V. AZ MEG IGAZULASROL.

Es mivel hogy szükség volt az Isten Fiának az egész világnak bűneiért adattatni és meg törettetni, azt taníttuk és hisszük, hogy az emberek semminémü magok erejével, sem cselekedeteikkel az Istent megh nem engesztelhetik, igasságot sem nyerhetnek, mely az Isten

17 Az Ágostai Hitvallás, IV., V., VI. cikk 56-60, in: Konkordia Könyv, Az Evangélikus Egyház Hitvallási Iratai I. – Evangélikus Egyetemes Sajtóosztály Budapest, 1957; 23-24. oldal

(Vö. a CONFESSIO AUGUSTANA latin szövege a IV. cikkhez: IV. De iustificatione. Item docent, quod homines non possint iustificari coram Deo propriis viribus, meritis aut operibus, sed gratis iustificentur propter Christum per fidem, cum credunt se in gratiam recipi et peccata remitti propter Christum, qui sua morte pro nostris peccatis satisfecit. Hanc fidem imputat Deus pro iustitia coram ipso, Rom. 3 et 4. – in: *Csepregi Zoltán: Synopsis trium confessionum evangelicarum in Hungaria* septemtrionali, Budapestini a. D. 2003.; 17. oldal)

ítéletiben meg álhasson: hanem ingyen igazíttatnak meg az ő érdemek nélkül, ha az bünt megh utalván hisznek a Christusban, hogy egyetlennégy áldozattáival, mely az köröztván löt, az atya Isten meg engeszteltetöt mindeneknek, valakik ez közbenjáróban való bizodalomokkal az atyának irgalmasságához folyamodnak. Az kiknek azért ez hitök vagyon, ugyan azoknak bünök boczánattya vagyon, és igazaknak tartattatnak. Rom. 3. Mindenek vétkeztenek, és szükölkednek Isten diczőséghe nélkül. Meg igazíttatnak pedig ingyen Isten kegyelméből az Iesus Christusban löt valtság által. Kit az Isten rendelt engesztelő áldozatul az ő vérében való hitnek általa etc

VI. AZ HITRÖL.

Az hit pedig, mellyel ily nagy jó téteményeket meg fogunk, nem valami emberi czelekedet, és nem csak esméret, mely még az istentelenekben és ördögökben lehet, hanem az sz. léleknek ajándéka. Mellyet hogy megnyerhessünk, az egyházi szolgálat szereztet: melyben zengedez az evangéliomnak tiszta tudománya, és az szentségek ki szolgáltattak. Mert ez egyházi szolgálat által az szent lélek hathato az halgatókban, az kik nem tusakodnak ellene, hanem engednek az egyházi szolgálatnak. Az szent Pálnak amaz mondása szerént, Rom. 10. Az hit hallásból vagyon, az hallás pedig Isten ígéje által.¹⁸

HEIDELBERGI KÁTÉ (1562):

21. kérdés: Mi az igaz hit?

Felelet: Nem csak az a bizonyos megismerés, melynél fogva igaznak tartom mindazt, amit Isten az Ő ígében nekünk kijelentett, hanem egyszersmind az a szívbeli bizodalom is, melyet a Szentlélek az evangélium által gerjeszt bennem, hogy Isten nem csak másoknak, hanem nekem is bünbocsánatot, örök igazságot (megigazulást) és életet ajándékoz kegyelméből, egyedül Krisztus érdeméért.

60. kérdés: Mimódon igazulsz meg Isten előtt?

Felelet: Egyedül a Jézus Krisztusban való igaz hit által, olymódon, hogy bár lelkiismeretem vádol, hogy Istennek minden parancsolata ellen súlyosan vétkeztem és soha azoknak egyikét sem tartottam meg, sőt még mindig hajlandó vagyok minden gonoszra, Isten mégis minden érdemem nélkül, ingyen kegyelméből, nekem ajándékozza és tulajdonítja Krisztusnak tökéletes elégtételét, igazságát (igaz-voltát) és szentségét, mintha soha semmi bünöm nem lett volna, sőt mintha mindenben olyan engedelmes lettem volna, amilyen engedelmes volt érettem Krisztus, – de csak akkor, ha e jótéteményeket hívő szívvel elfogadom.

61. kérdés: Miért mondod, hogy egyedül csak hit által igazulsz meg?

Felelet: Nem mintha hitem érdeméért volnék kedves Isten előtt, hanem azért, mert egyedül Krisztus elégtétele, igazsága (igaz-volta) és szentsége az én igazságom Isten előtt és ezt semmi más módon nem fogadhatom el, sem sajátommá nem tehetem, hanem csak egyedül hit által.

62. kérdés: Miért nem számíthatnak a mi jó cselekedeteink Isten előtt való igazságunkként vagy annak valami részeként?

Felelet: Azért, mert annak az igazságnak, amely Isten ítélőszéke előtt megállhat, teljesen tökéletesnek és az Isten törvényével egészen megegyezőnek kell lennie, a mi legjobb cselekedeteink is azonban ebben az életben mind tökéletlenek és bűnnel beszennyezettek.

63. kérdés: Nincsen hát semmi érdemük a mi jó cselekedeteinknek, holott Isten azt ígéri,

¹⁸ Az öt szabad kiralyi varosoknak fölső Magyarorszagban, Cassanak, Lötsenek, Bártphának, Eperiesnek és Szibinnek keresztyéni tudományról és hitről való vallás tétele. mely be adattat az bodogh emléközetü Ferdinánd királynak 1549. esztendőben. Es három nyelven, deákul, németül és magyarul nyomtattat. Cassan Fischer Iános által 1613. esztendőben. – in: *Csepregi Zoltán: Synopsis trium confessionum evangelicarum in Hungaria* septemtrionali, Budapestini a. D. 2003.; 4.,16.,18. oldal

hogyan azokat mind a földi, mind a jövőbeli életben megjutalmazza?

Felelet: Ez a megjutalmazás nem érdemünkért, hanem kegyelemből történik.

64. kérdés: Nem nevel-e ez a tanítás könnyelmű és elvetemült embereket?

Felelet: Nem, mert lehetetlen, hogy azok, akik igaz hit által Krisztusba oltattak, a háladatosság gyümölcseit ne teremjék.¹⁹

MÁSODIK HELVÉT HITVALLÁS (1566):

(*Micsoda a hit?*) A keresztyén hit ugyanis nem vélekedés vagy emberi elhitézés, hanem szilárd bizalom és világos és állandó lelki igenlés, általában Isten igazságának úgy, amint az a Szentírásban és az apostoli hitvallásban elő van adva, sőt magának Istennek, a legfőbb jónak, de különösen az isteni ígéretnek és Krisztusnak, minden ígéret beteljesülésének a legbizonyosabb megragadása.

(*A hit Isten ajándéka.*) Ez a hit pedig tisztára az Isten ajándéka, mert egyedül Isten adja azt a maga kegyelméből az ő kiválasztottainak akkor, amikor akarja, annak, akinek akarja és amennyit akar, mégpedig a Szent Lélek által az evangélium hirdetése és a hívő imádság révén. ...

(*A jó cselekedetek.*) Azt tanítjuk ugyanis, hogy az igazán jó cselekedetek élő hitből születnek és azokat a hívők Isten akarata, vagyis Isten ígéjének normája szerint végzik. ...²⁰

Nemcsak igehirdetések, könyvek, hitvallások által terjedt egyébként a reformációban visszkapott tiszta evangélium, hanem **énekek révén** is! Pál Római levelének egyik szakasza (Róm 3,21kk) alapján született pl. *Paul Speratus* (1484-1551; eredetileg *Hoffer*) erőteljes éneke (amely már 1524-ben megjelent az *Achtliederbuch* címen emlegetett első evangélikus énekeskönyvben):

„Eljött hozzánk az üdvösség, Mely kegyelemből árad; Jóra nincs bennünk tehetség, Erőnk hiába fárad. De a hit Krisztusra tekint, Ki örök érdeme szerint Közbenjáró lett értünk.” (Ev. Énekeskönyv 320,1)

Német nyelvterületen sokfelé ez – az iglauri börtönben, a máglya árnyékában, 1522-ben született, eredetileg 14 versszakos – ének vitte el az emberekhez a reformáció üzenetét. Számos város mellett éppen Heidelbergben is Paul Speratus éneke által jutott győzelemre először a lutheri reformáció, amikor egy vasárnapi misén (!) a nép egyszer csak ezt az éneket kezdte énekelni.²¹

„Hitből jön a cselekedet” (Ev. Énekeskönyv 320,5)

Speratus előbb említett énekéből ezt a versszakot is hadd idézzem teljes szövegével: „Hitből jön a cselekedet, Hogy életünk betöltse; Élő, igaz hit nem lehet, Melynek nincs jó gyümölcse. Megáld és megszentel e hit, Jó Istenünkkel egyesít, Szent, tiszta életet szül.” (Ev. Énekeskönyv 320,5)

A hit által, kegyelemből kapott „megigazultságot” nem lehet „gyarapítani” vagy „kiegészíteni”, hanem **élni lehet és kell is belőle!** A fentebb idézett hitvallási szövegek is hangsúlyosan szólnak az Isten akarata szerinti jó cselekvéséről. Pál apostol így biztat:

„gazdagon teremjétek az igazság gyümölcseit Jézus Krisztus által Isten dicsőségére és magasztalására” – görögül: *πεπλαρωμένοι καρπὸν δικαιοσύνης τὸν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς*

19 A Magyarországi Református Egyház Hitvallási Iratai (I) **A HEIDELBERGI KÁTÉ** – A Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya Budapest, 1965²; 46., 56-57. oldal

20 A Magyarországi Református Egyház Hitvallási Iratai (II) **A MÁSODIK HELVÉT HITVALLÁS** – A Magyarországi Református Egyház Zsinati Irodájának Sajtóosztálya Budapest, 1965²; 152-153. oldal

21 Vö. *Győri Noémi: A reformáció korának énekei – Luther kortársai*, in: *Evangélikus Élet* 2006/26.

δόξαν καὶ ἔπαινον θεοῦ (Fil 1,11). **Isten akaratának cselekvése** – az Ő dicsőségére – **a megigazulás gyümölcse**: mint ilyen, **elengedhetetlen következmény!** Valójában ezt hangsúlyozza Jakab is a maga módján (Jak 2,14-26)! A cselekedeteket azonban **nem lehet a hit mellé tenni!**

Az Isten előtti helyzetünk és a hívő életünk gyakorlati állapota közötti **feszültséget** Luther így fejezi ki: „**Simul iustus et peccator**” – „egyszerre igaz és vétkező” a Krisztusban hívő ember. De az ajándékba kapott megigazultság **állandó ösztönzéssé** kell, hogy váljon **a hit engedelmességében** (vö. Róm 1,5: εἰς ὑπακοὴν πίστεως)! Ez egészen más, mint a korbáctól rettegő és magát igazolni próbáló rabszolgai engedelmesség!

Így kell ma is komolyan vennünk Pál apostol figyelmeztetését:

„Vagy nem tudjátok, hogy igazságtalanok nem örökölhetik Isten országát? Ne tévelyegjetelek: sem paráznák, sem bálványimádók, sem házasságtörők, sem bujálkodók, sem fajtalanok (ἄρσενοκοῖται = férfival hálók!!!), sem tolvajok, sem nyerészkedők, sem részegesek, sem rágalmozók, sem harácsolók nem fogják örökölni Isten országát. Pedig ilyenek voltak közületek némelyek: de megmosattatok, megszentelődtetek, és meg is igazultatok az Úr Jézus Krisztus nevében és a mi Istenünk Lelke által” (1Kor 6,9-11).

„És jól vigyázz, hogy emberek / Meg ne rontsák nagy kincsedet” (Ev. Ékv. 318,6)

Az **egyedül hit általi megigazulással szemben** áll – ma is változatlanul! – **Róma tanítása**. A reformáció nyomán, annak ellenhatásaként, a **Tridenti Zsinat** 1. szakaszának (1545-1547) 6. ülészsaka foglalkozott a megigazulásról szóló tanítással. Az egyháztörténész így foglalja össze a döntésüket (van, ahol a sorok között kell olvasnunk!):

„A megigazulás a zsinat szerint folyamat, mely által az Istentől elfordult lélek megint kellő, azaz természetfeletti vonatkozásba kerül Istennel. ... A megigazulás folyamatával kapcsolatban a zsinat hangoztatta az előkészület fontosságát s a hit jelentőségét, továbbá a megigazulásban való növekedést, annak helyreállíthatóságát és a megigazulás gyümölcseinek, a jótetteknek lehetőségét, valamint az örök életet, mint kegyelmet és jutalmat.”²²

A római katolikus dogmatika professzora pedig így érvel:

„A Tridentinum Szent Ágoston szellemében járt el, amikor hangsúlyozta, hogy Krisztus a szőlőtő, és hogy a szőlővesszők csak az ő kegyelmi ereje folytán teremhetnek érdemszerző gyümölcsöket. Ha viszont a kegyelem segítségével jót tesz a megigazult ember, joggal bízhat annak ígéretében, aki a nevében nyújtott pohár vizet sem hagyja jutalom nélkül, és aki képes arra, hogy saját ajándékait a mi érdemünkül számítsa be. Az ember csak akkor képes érdemszerző cselekedetekre, ha Istennel együtt cselekszik, és ilyen esetben mindig Istené a nagyobb szerep (DS 9545-1550).

Éppen ezért a zsinat kizárással sújtja (anatematizálja) azokat, akik tagadják, hogy Isten ajándékai nem lehetnek egyúttal a mi valódi érdemeink is, vagy aki szerint nem tudjuk ezekkel valóban kiérdemelni a kegyelem növekedését, az örök élethez való jogot, az örök élet elnyerését és az örök boldogság nagyobb fokát (DS 1575; 1581). *Ennek a definíciónak alapján a megigazultak számára az érdemszerzés lehetőségét dogmának kell mondanunk, és pedig abban az értelemben, ahogy a zsinat kimondta, és ahogy a zsinat szavait a hittudósok a korszerű hermeneutika szerint értelmezik.*”²³

Józanul tudnunk kell, hogy a **Tridenti Zsinat elítélő tételei** ma is „érvényesek”, minden „közös nyilatkozat” ellenére (a **megigazulás „közös értelmezéséről”** szóló **LVSZ-**

22 Dr. Szántó Konrád: **A katolikus egyház története, II.** – Ecclesia Budapest, 1985.; 126. oldal

23 Dr. Előd István: **Katolikus dogmatika** – Szent István Társulat Budapest, 1978.; 447. oldal

Vatikán Nyilatkozatra gondolok, amelyet végül 1999. október 31-én írtak alá Augsburgban, noha a Lutheránus Világszövetség sok tagegyháza és sok evangélikus teológiai tanár nem értett vele egyet). Csak néhányat idézek a legdöbbenetesebb anatómia-tételek közül:

„Aki azt állítja, hogy a megigazító hit nem más, mint bizalom az isteni irgalmasságban, amely Krisztusért a bűnöket megbocsátja, vagy hogy ez a bizalom egyedül az, amely által megigazítottunk, az legyen kiközösítve.”

„Aki azt állítja, hogy a bűnös ember egyedül a hit által igazítottatik meg, és ez alatt azt érti, hogy semmi más nem kívántatik meg mint közreműködés a megigazulás kegyelmének eléréséhez, és hogy semmiképpen nem szükséges saját akarati tevékenység által felkészülni és előkészülni ehhez, az legyen kiközösítve.”

„Aki azt állítja, hogy az elnyert megigazultság jó cselekedetek által nem tartható meg és Isten előtt nem szaporítható, hanem a cselekedetek maguk csupán gyümölcsei és jelei az elnyert megigazulásnak, nem pedig okozói is növekedésének, az legyen kiközösítve.”²⁴

Itt olyan bibliai-reformátori alapigazságokban való hitet sújtottak átokkal, amelyekről semmi áron sem mondhatunk le! És **ezen valóban kiátkozások!** Ezzel szemben a mi **evangélikus hitvallásaink** (lásd pl. Formula Concordiae / Egyességi irat, Epitomé, III.) **a hamis tanítást („falsa dogmata”) vetik el és kárhoztatják:** teljes joggal!²⁵

Minden „ökumenikus közeledés” ellenére – amit egyébként elég korrekt módon dokumentál pl. **„A szembenállástól a közösségig”** c., magyar fordításban 2016. januárjában bemutatott kötet is²⁶ – változatlanul igaz ez a megállapítás: Róma nem vonhat vissza bármit is a dogmáiból, hiszen tanrendszere megbonthatatlan építmény, azt csak tovább „építeni” és „csinosíthatni” lehet!

Bizony tudnunk kell, hogy **sok más, még súlyosabb tévelygés** mellett (mint amilyen a Mária és más megholtak nevével visszaélő hamis kultusz, vagy a pápai hatalmi igény a lelkek fölött!) ma is ott szerepel a Luther 95 tételét kiváltó „búcsú” a hivatalos római tanításban és gyakorlatban:

„312. Mit jelentenek a búcsúk? A búcsú Isten színe előtt a már megbocsátott bűnökért járó, ideigtartó büntetések elengedése, melyet a keresztyén hívő, aki megfelelően fölkészült és teljesítette a kiszabott föltételeket, elnyer önmaga vagy a megholtak számára az Egyház segítségével, amely mint a megváltás szolgálója Krisztus és a szentek elégtételt nyújtó érdemeinek kincstárát hivatalosan kezeli és abban részesít.”²⁷

Erről most csak ennyit, a lundi pápalátogatás és ünnepi nyilatkozat²⁸ után is...

A már említett, a megigazulás „közös értelmezéséről” szóló nyilatkozat²⁹ kapcsán készített állásfoglalásomban ezt írtam 1998. januárjában:

„Föl kell tennünk a kérdést: Ha az evangélikusság tanításai jelenleg nem esnek a Tridenti Zsinat (Róma számára alapelveileg változatlanul érvényes!) kiátkozó tételeinek hatálya alá, akkor **mi mit is tanítunk valójában? És mit tanít Róma?!** Kétségkívül vannak **rendkívül**

24 Hellenschmidt, Hansfrieder: **Die Rechtfertigungslehre im Widerstreit der Konfessionen** c. cikke nyomán idézve (német nyelvről általam fordítva), in: Informationsbrief der Bekenntnisbewegung „Kein anderes Evangelium”, Februar 1997. (Nr. 180); 12-13. oldal

25 Vö. **EGYESSÉGI IRAT** Konkordiakönyv, A Magyarországi Evangélikus Egyház hitvallási iratai 5. (ford.: Bohus Imre; szerk.: Reuss András) – Luther Kiadó Budapest, 2015; 53-54. oldal

26 **A szembenállástól a közösségig** Evangélikus–római katolikus közös megemlékezés a reformációról 2017-ben – Hungarian edition © Luther Kiadó, 2016

https://www.lutheranworld.org/sites/default/files/dtpw-from_conflict_to_communion_hu.pdf

27 **A Katolikus Egyház Katekizmusának Komentárja** – Szent István Társulat Budapest, 2006; 110. oldal

28 **KÖZÖS NYILATKOZAT** a reformációról való katolikus-evangélikus közös megemlékezés alkalmából (Lund, 2016. október 31.) <http://evangelikus.hu/evangelikus-katolikus-kozos-nyilatkozat-2016>

29 **„Közös nyilatkozat a megigazulásról szóló tanításról, 1997** (Végső javaslat) Készítette: a Lutheránus Világszövetség és A Keresztyén Egységet Előkészítő Főpapi Tanács Közös Bizottsága” – Magyarul megjelent a *Lelkipásztor* folyóirat 1997/7-8. számában.

pozitívan ható kijelentések a közös Nyilatkozatban. Csak egy példát idézek most ezekből: »**Közösen** valljuk: **Egyedül kegyelemből** Krisztus megváltó munkájába vetett **hitben, nem saját érdemünkből**, Istenünk elfogad minket és Tőle kapjuk meg a Szentlelket, aki megújítja szívünket, alkalmassá tesz és hív minket a jó cselekvésre« (Nyilatk. 15. pont). De aztán csak visszaköszön a jócselekedetek »érdemszerző« voltának igazolása róm. kat. részről a 38. pontban. **Általánosan jellemző Róma tanításaira, hogy igei és igeellenes elemeket kapcsol egybe. De hiszen éppen erre mond átkot Isten igéje** (»anathema«) **Gal 1,6-10** igeszakaszában, ti. **ha »el akarják ferdíteni a Krisztus evangéliumát«, és bárki bármit hozzátesz az eredeti evangéliumhoz. Ezt az ítéletet pedig nincs joga visszavonni senkinek! ...**

Hálát adhatunk Istennek, hogy a római katolikusok között is vannak, – éppúgy, mint közöttünk –, evangéliumi hitű testvéreink, akik Róma minden tévtanítása és elbűvölő hatalma ellenére egyszerű, bizodalmas hittel egyedül Jézus Krisztus igazságára hagyatkoznak. **Eszünk ágában sincs bárkit is kizárni Krisztus egyházából, aki igaz hit által valóban odatartozik. De Isten igéjének ítéleteihez ragaszkodnunk kell, miközben magunkat is megítélni hagyjuk!** Az egyházszakadást nem a tanbeli elítélések okozzák, hanem amint **Luther** mondja: »**Aki pedig nem úgy tanít és él, ahogyan Isten igéje tanítja, az megszenteltségteleníti közöttünk Isten nevét. Ettől őrizd meg minket, mennyei Atyánk!**« (Kiskáté, Miatyánk, első kérés magyarázata).»³⁰

A megigazulás, az üdvösség ma sem – és ezután sem – lehet másképpen a miénk vagy bárki másé, csakis **sola fide**, vagyis **egyedül hit által**: mint ahogyan azt **Isten Szentlelke** Pálnak, Luthernek és mindmáig is oly sokaknak az értünk megfeszített és föltámadott **Krisztus változtathatatlan evangéliumában** fölragyogtatta!

A **reformáció 500** éves évfordulóján, visszatekintve az eltelt évszázadokra – az eltorzult ökumenizmussal és a mindent relativizáló liberalizmussal vívott **mai küzdelmeink közepette** – jó azt tudnunk, hogy pl. **200** évvel ezelőtt is nagy harc folyt a **protestáns egyházakon belül: a korszellemmel szemben a tiszta evangéliumért!** A hivatalos egyházi vezetés még igyekezett örködni a tanítás tisztasága felett; akik túllépték a tiszta tan határát, azok ellen vizsgálatot is indítottak. A feszülő ellentét azonban megrendítően tükröződik pl. abban a levélben, amelyet 1818-ban – nem sokkal halála előtt – írt **ócsai Balogh Péter** (1748-1818), az akkori evangélikus egyetemes egyházi és iskolai felügyelő, **Lovich Ádám** (1760-1831) püspöknek. Fölpanaszolta, hogy amilyen tarka a lelkészek öltözete, olyan tarka a tanításuk és az életük is; terjed az erkölcstelenség, a szabadosság, a vallástalanság. (Mintha csak manapság írta volna!) Azt kívánta, hogy a püspökök szigorúbban örködjének a tanítás és az erkölcs fölött. Nem tetszett neki, hogy a bányakerületi közgyűlésen egyesek mennyire lekicsinyelve nyilatkoztak a használatban levő imádságos- és énekeskönyvek „orthodox” szelleméről. Levelét végül Balogh testamentum-jellegű sorokkal fejezte be: „Nem tagadom, hogy lehet énekes és imakönyveinkben egy és más olyan, mi a mostani kor gondolkodásmódjával nem egyez, de mi **nem szégyeljük Krisztust, a mi Megváltónkat, Üdvözítőnket. Én részemről lelkem üdvösségét az ő halála révén, mellyel bűneimért és a világ bűneiért eleget tett, biztosan remélem és várom, ebbe vetem hitemet, e hitben élek és e hitben kívánok meghalni is.**»³¹

Nekem, nekünk sem lehet más a vallástételünk ma, 2017-ben!

Adámi László

30 *Adámi László: Állásfoglalás a megigazulás „közös értelmezéséről”* szóló LVSZ-Vatikán Nyilatkozat kapcsán – Megjelent a *Keresztény Igazság* c. folyóirat 1998. tavaszi számában (Új folyam 37. szám), 11-12. oldal

31 Idézi *Fabiny Tibor: A Magyarországi Evangélikus Egyház rövid története* – Evangélikus Sajtóosztály Budapest, 1997.; 56. oldal (kiemelés tőlem – AL)